

[1439], que han mantingut més contacte amb les catalanes, fins a coincidir amb algunes d'elles les nostres, almenys regionalment.³

No es pot admetre la indicació del Prof. Ernst Gamillscheg (*Romania Germanica* I, 321-2) que el cast. i el port. *botar* siguin, almenys parcialment, descendents autòctons d'un gòt. *BAUTAN, no sols perquè aquest hauria donat **boutar* en portuguès i gallec (on precisament ha conservat molt més vigor que en castellà), sinó perquè a la Península la zona de vitalitat màxima, al llarg de l'Oceà, des de Galícia, per Astúries, Santander i el País Basc, revela que el mot va entrar-hi per Gascunya des de França; a Amèrica és un de tants occidentalismes hispànics que vaig aplegar en la monografia de la *RFH* VI, 168; veg. altres indicacions que dono en el *DCEC* I, 500.

L'únic punt que pot causar algun escrúpol a l'etimòleg és la importància del basc *bota* 'llançar, tirar, gitar'. Per més que sigui comú als diversos dialectes bascos i un dels mots bàsics de l'idioma, i per més que el màxim de vitalitat del mot romànic es trobi avui a Gascunya i en les costes cantàbriques, és forçós mirar el mot basc com un gasconisme afortunat i molt antic, no pas com un mot tan antic ni d'arrelament equiparable al del francès. Salta a la vista que en el francès de tradició carolíngia no podem pensar en gasconismes i menys basquismes afavorits circumstancialment, mentre que en un mot d'ambient guerrel·l'alternativa inversa no és desenraonada. Raons estructurals basques que s'hi oposin tampoc no hi són.⁴ Resta probable, pel que fa a les terres pirinenques i hispàniques l'etimologia germànica transmesa pel francès.

En tot cas no hi ha raó suficient per pensar en un origen pre-romà. Mereixen examen atent les consideracions reunides per Hans E. Keller, en col·laboració amb el celtista Heinrich Wagner (*ZRPb*. LXXVIII, 1962, 97-110)⁵ en pro d'una etimologia celto-romànica del gr. *bouter* i afins, en relació amb l'irl. ant. *fo-botha* 'ell amenaça', 'ell esvera' —jo mateix tenia anotada una suggestió en sentit semblant (V. infra, *botre*, i *BOT*)—, però en conjunt no hi puc creure (cf. el que diu refutant-ho J. Hubschmid, *ZRPb*. LXXVIII, 111-126): a) l'àrea, amb fort arrelament basco-gascó, no és la més adequada a un celtisme; b) menys encara ho és el compartiment semàntic cavalleresc dels orígens del mot, i les dades semàntiques ben documentades en germànic són millors (per als mots germànics i cèltics d'aquest grup, cf. *IEW*, 112.19ss.); c) si fos pre-romà caldria una base amb -TT- i l'irlandès i els altres indicis cèltics suposen si acàs -T- senzilla, objecció que essent germanisme, mot tardà, ja no existeix.

L'única cosa que convé admetre és que el vell gal·licisme cavalleresc *bouter-botar*, en propagar-se cap als Pirineus i més enllà, s'hi trobà i s'hi aparejà amb un bon nombre d'homònims del vast grup dels en *bot-*, i que d'això en resultaren moltes noves creacions més o menys híbrides, on a penes podem destriar quin és el primer punt de partida (veg. especialment els grups

estudiats ací en els articles *BOT* II, *BOTA*, *BOTIR*). Aquestes complicacions acaben d'explicar la gran proliferació i varietat dels derivats i el gran arrelament i descabdellament aconseguit en la zona a cavall dels Pirineus occidentals.

DERIV.: *Bot* 'moviment brusc a manera de salt' [c. 1460, J. Roig, *Spill*, 4582; *Tirant*, veg. supra]; d'on la combinació *de bot i boleï* (P. d'A. Penya, *AlcM*; *Dfa.*, s. v. *boleï*; cast. *de bote y voleo*, ja 1611, Covarr., «sin dilación, a toda prisa, inconsideradamente»; ast. orient. *vota-voleu* «sin más ni más», Rato); paral·lelament *de bot-i-fora* CastPna. «gratuitament, eventualment, debades», Borràs Jarque, *BSCC* XIV, 281.

En particular aquests factors han d'haver estat decisius en la gran extensió presa en català modern per *botar* 'saltar' i les seves variants *botre* i *botir*. Els punts d'arrencada han estat sobretot: a) *bot de perna* amb el seu antecedent *bot de llança*, *bot d'una arma* (veg. supra), cf. *llança de botar* en doc. mall. de 1505 (*AlcM*, § 5); b) *botar la pilota* 'llançar-la amb violència' (veg. supra, en castellà, ja c. 1500, i d'ací intr. 1439); c) *botir-se* un corrent d'aigua (veg. infra), d'on 'saltar l'aigua amb violència'. Avui l'ús de *botar* 'saltar' és sobretot de les regions del Migjorn: en el Principat el mot només és intr. i amb el matis limitador de 'fer un salt enlaire' (no de pla o cap avall) i sobretot 'fer-lo bruscament', sovint 'impensadament'; mentre que és a les altres regions on aqueixes limitacions sovint desapareixen i on el mot esdevé també transitiu.

Estem encara dins l'ús comú en la frase val. *l'escurçó bota i pica: és cego* (Benigànim, 1962), però es va atenuant la idea de brusquedat impensada en dir «*bota*, cego, que ve séquia» (MGadea, *T. del Xè* II, 30), o bé només hi resta en tant que implica el pas més ràpid dins un moviment progressiu, quan, en una enumeració lenta, passem sense transició a un indret més distant (*després d'a*, b, *després c*, i *després ja botem a Albatà*, Toris, 1962); també ens apartem de l'ús comú en un sentit atenuador, quan reemplaça *saltar* per 'baixar d'un vehicle en marxa', cosa freqüent a Mallorca («quan el veu, dóna les riendes al criat --- y *bota* del carretó», P. d'A. Penya, *IdOr* I, 8; «vosses mercès no *botaren* del cotxe?», d'un ferrocarril, *Villalonga, Bearn*, pp. 14, 108; «*butà*: saltar» eiv., PzCabrero); en fi el mot acaba per fer-se transitiu, tant a Mallorca com de València cap al Sud, en el sentit de 'saltar (un obstacle)': *botar un marge* (Barx, 1962; G. V., *Acció Valenc.*, 20-II-31, *botar el riu* (passar-lo en unes gambades, Alfarb, 1962), *botar la carretera* (Montroï, Toris, 1962), «*botant* els xics totes les fogueres o falles mentres estan enceses» (MGadea, *T. del Xè* I, 281); igualment a Mallorca: «*botar* parets, pujar marges ---», P. d'A. Penya, *IdOr* I, 77; «*botaré* los cingles, / sense tenir por / de que aquelles penyes / no me'n deixen tros», P. d'A. Penya, p. 57; «sa bardissa no és tan alta / que no puguen *botar-lès*», glosa, en Moll, *Amoroses*, 59; en fi cf. infra els exs. valencians de *bot* en el sentit de 'lloc de pas a través